

הערות בעניני יום הכפורים ואתרוג של שמיטה - שיעור 398

I. הערות

- (א) להאכיל קטן בן ט' ממתקים דעת המנחת יצחק שטעם שמותר להאכיל קטן ביוה"כ הוא משום סכנה ולכן ממתקים אסור אמנם דעת הפר"ח (תרי"ח) דאין היתר אכילה משום סכנה אלא משום דאינו חל איסור תורה על הגוף של קטן וזה מתורת הותרא ולכן ממתקים מותר (ספר שבת שבתון דפיס פ-פ"ג)
- (ב) אם יכול לנעול קטן שאינו בר חינוך מנעלים של עור עיין ביומא (ט"ה): דתינוקות מותרין בכולן חוץ מנעלת הסנדל משום הנך דלאו רביתיהו גזרו בהו רבנן הנך דרביתיהו הוא לא גזרו ועיין במאירי (דף ע"ח: ד"ה "היתר") דאסור לנעול מנעל של עור לקטן דלאו בר חנוך משום דלא תאכילום וכן משמע בר"ן על הרי"ף (רי"ש פ"ח) ושער המלך (הלכות שזיתת הטעור) ועיין בפרי חדש (סימן תרי"ח - סוף סק"ח) דלא נאסר איסור דלא תאכילום אלא דבר שאיסורו מגופו אבל כאן שהמאכל מותר אלא שהשעה אוסרתו התירו חכמים כיון דרביתיהו בהכי אבל מענינים הוצאה ברשות הרבים על ידי קטן לא משמע כן עיין בשש"כ (מהדרה ח - ל"ז - קנ"ד) דאין איסור בדבר ועיין בשו"ת יביע אומר (יו"ד ח - סימן ד) אבל בספר קטנים בהלכה (דף 156) כתב דבספר חינוך הבנים (דף מ"ו) לאיסור וגם שהגאון מדעברעצין דלא ספינן לקטן איסורא בידים. וצריך שאילת חכם
- (ג) קטן פחות מבן תשע אין מענין אותו ואם רוצה להחמיר מוחזין בידו (רמ"א תרט"ז - ז) ומאכילים אותו אפילו בליל יום כפורים (חלף הטגן סק"ז)
- (ד) וקטן פחות מי"ג שנים אין צריך להשלים מדרבנן כלל רמ"א (שס) ומ"ב (סק"ט)
- (ה) מעשים שהיו (כ) באשה סומא זקנה (ל) חולה מסוכן שרפואתו לשתות חלב אתון אסורה (ז) ר' ישראל מסלנט במגיפה (ז) החזו"א נתן מעות לחולה שיסע לרופא בשבת (פ) המהר"ש מבעלז כשהיה מסוכן אכל בשמחה גדולה
- (ו) חייב אדם להתבטל מתפילה בציבור ביוה"כ כדי להאכיל את אביו פחות מכשיעור דמי שבידו למנוע חטא ולא מונעו נתפס הוא באותו עון (תוס' שזעיות כ"ט.) משא"כ תפילין דהתם האב יהיה אנוס ופטור מקיום מצות עשה
- (ז) עדיף שחולה ישכב בביתו כל היום ויצום מללכת להתפלל ואוכל חצי שיעור (שש"כ ל"ט - הערה ז"ד)
- (ח) חולה שצריך לאכול יטול ידיו עד הפרק דאין זה רחיצה של תענוג (שש"כ ל"ט סק"ח) ואין מזמנין אחר האכילה (מבקשי תורה דף שט"ד)
- (ט) למי שאסור להתענות ביוה"כ כל התרופות אסור משום שליכא חיוב להכין עצמו שיכול להתענות ורק יש מצוה לאכול מהיקש תשיעי לעשירי וגם לחוש לחשש איסור דהיתר רפא ירפא חל רק על מחלה ואין למילף שיהיה חידוש זה גם כדי שיוכל לקיים מצות הצום ולכן אף בעיוה"כ אסור לקחת התרופות (אג"מ ג - ז) ורשאי לאכול אף כשצריך לאכול הרבה ואף כשאפשר ליתן לו האינטרע ווינעס בעיוה"כ (אג"מ ז - ק"ח - ג)
- (י) מי שהוא ברי ויש לו כאב ראש קל פעמים מפני התענית אסור ליקח תרופות אפילו ערב הצום אם לקחת הסם הוא רק להקל על הצום ולא לרפא המחלה (משמעות האג"מ ג - ז) וכ"כ השדי חמד ונהגו להקל (פסקי תשובות תרי"ח - ח) עיין שם בגדר של ענוי ביוה"כ
- (יא) חולה שאין בו סכנה כגון שנפלה למשכב או מצטערה כל גופה שליכא סכנה להתענות צריכה להשים הקאפסול לתוך פי הטבעת אפילו ביוה"כ (אג"מ ז - ק"ח)
- (יב) תרופה אשר טעמה אינו מר אסור לחולה שאין בו סכנה (שש"כ ל"ט - ח)

ואם טעמה מר שאין בה הנאה לחיך לדעת השאגת אריה (סימן ט"ה) גם כן אסור דכיון דאכלן אחשבינהו (הרא"ש ז"ל כל שעה סימן ה) אמנם לדעת רוב הפוסקים דמותרת דלא אמרינן אחשביה בתרופות (אג"מ ז - ז"ל שש"כ ל"ט - ה) ואפילו אין טעמו מר (אג"מ ג - ה"ל) ועיין בשו"ת מנחת שלמה (י"א) שדן לענין תרופות שטעמן מר מעט אם גם הן מותרות ומעוטפת בנייר מותר לחולה שאין בו סכנה לפי שאין בזה הנאת גרון ואין דרך אכילה בכך ואף כשהתרופה אין טעמה מר (שש"כ ל"ט - ה) בשם הגרש"ז (אויערבך) ובשתיית מים אסור ואך אם מערבבים דבר דדרכו לפגום טעם המים תלוי במחלוקת הנ"ל ואם ישתה המשקה מר פחות מכשיעור יש עוד סניף להתיר

(יג) זקן בן 85 שהוא ברי מ"מ גופו שונה מכל אדם ואולי מצבו כקטן ולכן צריך לשאול הרופא אם הוא צריך לצום

(יד) זקן מבולבל דינו כשוטה מ"מ צריך להניח לפניו ויאכל מעצמו ביוה"כ וכעין מה שכתוב בשער הציון (תר"מ - ה) שאסור להאכיל את הקטן בידים חוץ לסוכה אבל מותר להניח לפניו לאכול ואם ע"י נכרי קל יותר (שבת שבתון זף ע"ז)

(טו) רב ש.ז. אויערבך נהג במוצאי יוה"כ ליטול ידיו ג"פ לסירוגין עד הפרק משום שבשחרית נטלו הידים רק עד קשרי האצבעות (מבקשי תורה זף עט"ד)

(טז) והוא נהג לקדש הלבנה בעשי"ת לזכות במצוה אחרת (עס)

(יז) דעת החפץ חיים (הלכות איסור לשון הרע ד - י"ז) דהמבקש מחילה מחבירו צריך לפרט החטא ואפשר משום דהמעביר על מדותיו מעבירין כל פשעיו אמנם דעת רבי ישראל סלנטר דהפירוש גורם עוד צער וגם אינו מעכב הכפרה וגם כן דעת רב משה דתפלת זכה מועיל למחילה

II. אם מותר להציבור לומר כל החזרה של עמידה של מוסף עם הש"ץ ואף שמזכיר ג"כ שמות הקדושים? דיני הזכרת שם ה' לבטלה (שיעור II-118 see)

III. אם מותר לעיין בספר בשעת חזרת הש"ץ התפלה

(א) עיין במג"א (קכ"ד - ה מתשובת רמ"ע) דאם מכוונים לסוף הברכה לענות אמן כראוי אין למחות בידם. משמע שסובר דכל השתיקה היא רק כדי שיכול לומר אמן וסגי בעניית אמן על סוף הברכה אבל הובא מספר ווי העמודים דקרא תגר עליהם וראייתו מ' (סימן 5 - סעיף י"ח) שאסר הרמ"א למי שתורתו אומנתו להתפלל בלא מנין משום שלא ילמדו עמי הארץ ממנו ויתבטלו מבית הכנסת וה"ה הכא צריך למחות כדי שלא ילמדו אחרים ממנו והם לא יכוונו לסוף הברכה וכן כתב האג"מ (ד - י"ט) שלא ללמוד בשעת חזרת הש"ץ התפלה

(ב) עיין בסימן (קכ"ד - ד) כשש"ץ חוזר התפלה הקהל יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן

(ג) ועיין בכף החיים (סימן 5 - קט"ו) שהובא מהגהות אלפסי החדשים דאותם ת"ח שעוסקים בתורה בבית הכנסת ביום הכפורים בשעה שהציבור מתפללים לא שפיר עבדי

IV. הנוגע לאתרוג של שמיטה שמעתי מרב דוד מארגענשטיין דרב אלישיב לא היה דעתו נוח באוצר בית דין וע"ע בשיעור 396 דרב משה התיר במכירת קרקע לנכרי ובהבלעה וגם רב מנשה קליין התיר בחשבון אחר עיין שם

V. גדלות וכוחות התשובה (שיעור I-359 see)

VI. מהות המצוה של תשובה (שיעור II-359 see)

גמר חתימה טובה

נפס לאלו נשאות אלו אוי ל אליליזר ליסא ב"ר יעקב ארזבי ע"ה אלו אורח' האשה רחל ב"ר גרשון חנוך הסניף הכתן ע"ה